

DOI 10.36074/grail-of-science.24.12.2021.003

АНАЛІЗ БАЛАНСУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Дудчик Оксана Юріївна

канд.екон.наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Університет митної справи та фінансів. Україна

Сарри Марія Іванівна

здобувач вищої освіти фінансового факультету

Університет митної справи та фінансів. Україна

Анотація В статті проаналізовано показники балансу підприємств України за 2017-2020 роки у порівнянні з 2013 роком, визначено зміни у формуванні статей балансу в абсолютному та відносному вимірі. Розраховано структуру балансу, оцінено фінансову стійкість та ліквідність підприємств. Приділена увага змінам активу і пасиву підприємств галузі виробництва будівельних металевих конструкцій.

Ключові слова: баланс, фінансовий стан підприємств, активи, капітал, зобов'язання, майно, фінансові ресурси.

Економіка України постійно знаходиться в стресовому стані. Підприємствам доводиться пристосовуватись до фінансових криз, до військових дій, до стану і наслідків пандемії. Це навчило підприємства досить швидко адаптуватись до змін, нарощувати конкуренцію, розвиватись, пропонувати нові товари і послуги. Для цього підприємствам необхідні необоротні та оборотні активи і відповідні джерела їх формування.

В таблиці 1 наведено інформацію про активи і капітал підприємств України за 2017-2020 роки у порівнянні з 2013 роком, який був одним з найбільш стабільних і продуктивних для економіки країни за останнє десятиріччя.

Таблиця 1

Показники балансу підприємств України, млн. грн.

Показники	2013	2017	2018	2019	2020
Необоротні активи	2639813,2	4303282,8	4584315,6	4844512,9	5312301,4
Оборотні активи	3069041,6	5650817,4	6285066,6	6640282,4	7360593,6
Власний капітал	1950374,9	2458527,6	2708576,9	3092765,9	3339806,1
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	1070722,1	1730977,4	1757580,6	1633717,6	1914076,4
Поточні зобов'язання та забезпечення	2689338,2	5769539,0	6408553,7	6764591,8	7424970,6
Баланс	5712274,8	9961779,1	10878050,6	11494975,4	12682480,1

сформовано на основі [1]

За 7 років вартість активів підприємств України збільшилась на 6970205,3 млн. грн. або на 122%, тобто більше ніж в 2 рази. Але враховуючи, що за цей період сукупний індекс інфляції становив 275% [2], то збільшення вартості майна підприємств викликано в першу чергу індексацією активів.

В 2020 році у порівнянні з 2017 роком загальний підсумок балансу збільшився на 2720701 млн. грн. або на 27,3%. Необоротні активи збільшились на 1009018,6 млн. грн. або на 23,4%, оборотні активи збільшились на 1709776,2 млн. грн. або на 30,3%. Отже, мобільні активи зросли в більшій мірі порівняно з необоротними активами як в абсолютних так і у відносних величинах. З одного боку це забезпечує більшу ліквідність, з іншого – спостерігається обмеження капітальних вкладень в формування основних фондів підприємств.

Збільшення вартості майна підприємств потребує збільшення і фінансових ресурсів для їх формування. З початку 2018 на кінець 2020 року власний капітал підприємств збільшився на 881278,5 млн. грн. або на 35,8%. Довгострокові зобов'язання та забезпечення зросли на 183099 млн. грн. або на 10,6%. Збільшення поточних зобов'язань та забезпечень відбулось на 1655431,6 млн. грн. або на 28,7%. Капітал підприємств у вартісному вимірі збільшився в першу чергу за рахунок поточних зобов'язань на забезпечень.

Забезпечення стійкого фінансового стану підприємства відбувається шляхом створення оптимальної структури капіталу (табл. 2 і рис. 1).

Таблиця 2

Структура балансу підприємств України, %

Показники	2013	2017	2018	2019	2020
Необоротні активи	46,2	43,2	42,1	42,1	41,9
Оборотні активи	53,1	56,7	57,8	57,8	58,0
Власний капітал	34,1	24,7	24,9	26,9	26,3
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	18,7	17,4	16,2	14,2	15,1
Поточні зобов'язання та забезпечення	47,1	57,9	58,9	58,8	58,5
Баланс	100	100	100	100	100

розраховано авторами

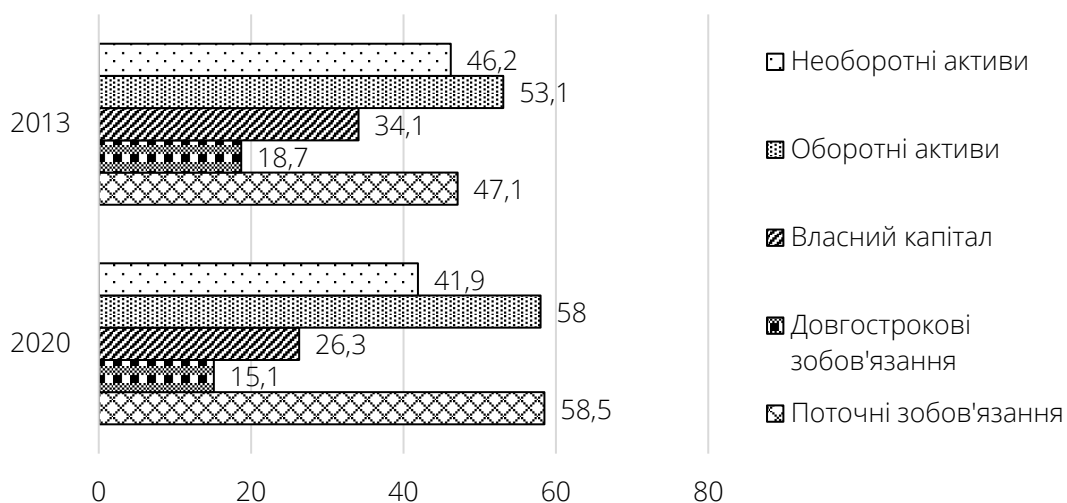

Рис. 1. Зміна структури статей балансу підприємств України, %

В структурі майна підприємств переважають оборотні активи і їх питома вага поступово збільшувалась з 53,1% в 2013 році до 58% в 2020 році (зростання на 4,9 пункти). В структурі капіталу переважають поточні зобов'язання і забезпечення, на долю яких в 2013 році припадало 47,1%, а в 2020 вже 58,5%. Можна вважати негативним збільшення аж на 11,4 пункти поточних зобов'язань, адже це відбувається, в першу чергу, за рахунок збільшення кредиторської заборгованості, що в свою чергу зменшує ліквідність підприємств. Питома вага довгострокових зобов'язань та забезпечень поступово зменшилась, але коливання несуттєві, в межах 14,2-18,7%. Негативним є зменшення питомої ваги власного капіталу з 34,1% в 2013 році до 26,3% в 2020 році. Переважання власного капіталу забезпечує незалежність і фінансову стійкість підприємств. Ця вимога в загальному підсумку не виконується підприємствами України. Порівнюючи оборотні активи і поточні зобов'язання та забезпечення можна оцінити ліквідність підприємств. В 2013 році оборотні активи перевищували поточні зобов'язання на 6 пунктів (53,1% проти 47,1%), що забезпечувало платоспроможність. Протягом 2017-2020 років поточні зобов'язання, хоч і несуттєво, але перевищували оборотні активи, що свідчить про порушення ліквідності.

Формування майна і капіталу підприємств різних галузей може суттєво відрізнитись. В таблиці 3 відображена інформація про формування балансів підприємств сфери виробництва будівельних металевих конструкцій. Вартість майна підприємств цієї галузі в загальній сумі майна підприємств України становить 0,1%.

Таблиця 3

Показники балансу підприємств сфери виробництва будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій, млн. грн.

Показники	2013	2017	2018	2019	2020
Необоротні активи	4198,4	2271,7	2607,8	2718,4	3194,4
Оборотні активи	5606,9	5824,9	7767,0	8802,9	9033,0
Власний капітал	2283,6	-941,4	793,5	3093,9	2324,1
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	1876,2	2123,9	2147,8	1206,6	593,7
Поточні зобов'язання та забезпечення	5650,4	6919,1	7447,2	7235,2	9317,4
Баланс	9811,0	8101,5	10388,5	11535,7	12235,2

сформовано на основі [1]

Вартість майна підприємств сфери виробництва будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій в 2020 році у порівнянні з 2013 роком зросла на 2424,2 млн. грн. або на 24,7%. Протягом двох років спостерігалось зменшення валюти балансу до рівня 6472,2 млн. грн. в 2015 році, починаючи з 2016 року показник поступово збільшується [1]. Так у 2018 році у порівнянні з 2017 зростання становило 2287 млн. грн. або 28,2% – і це найбільший приріст.

Необоротні активи зменшувались до 2017 року і у порівнянні з 2013 роком скоротились на 1926,7 млн. грн. або на 45,9%. Збільшення розпочалось з 2018 року і до 2020 не досягло рівня 2013. В 2020 році необоротні активи менші на 1004 млн. грн. або на 23,9% ніж в 2013 році. Оборотні активи суттєво скоротились в 2014 році (на 1718,3 млн. грн. або на 30,6%), починаючи з 2015

року показник зростає [1]. Порівняно з 2013 роком, в 2020 році оборотні активи збільшилися на 3426,1 млн. грн. або на 61,1%.

В 2014 році власний капітал підприємств цієї галузі скоротився до 898,3 млн. грн., а в період 2015-2017 роки взагалі був від'ємним, що свідчить про збиткову діяльність підприємств в цей період [1]. В 2014 році дуже суттєво зросли довгострокові зобов'язання та забезпечення до 3188,7 млн. грн. Значними вони залишались і в 2016-2018 роках, а починаючи з 2019 року почали зменшуватись. Це пояснюється тим, що в період збиткової діяльності підприємствам необхідні були ресурси для підтримки свого існування і, за відсутності власних коштів, залучали кредити, в тому числі і довгострокові. Поточні зобов'язання та забезпечення за 7 років зросли на 3667 млн. грн. або на 64,9%. Це викликано збільшенням кредиторської заборгованості, що не можна вважати позитивним, адже підприємства почали гірше виконувати свої зобов'язання.

У 2020 році у порівнянні з 2013 роком відбулись суттєві зміни в структурі активів і пасивів підприємств сфери виробництва будівельних металевих конструкцій (табл. 4 і рис. 2). Питома вага необоротних активів скоротилась з 42,8% до 26,1%, відповідно питома вага оборотних активів збільшилась з 57,1% до 73,8%. Звісно оборотні активи мають бути більшими, ніж необоротні, але таке значне переважання свідчить про відсутність капітальних вкладень в цій галузі. Для ефективної роботи підприємства повинні мати сучасні і продуктивні основні засоби, проводити їх постійне оновлення і модернізацію, а цього не спостерігається.

Таблиця 4

Структура балансу підприємств сфери виробництва будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій, %

Показники	2013	2017	2018	2019	2020
Необоротні активи	42,8	28,0	25,1	23,6	26,1
Оборотні активи	57,1	71,9	74,8	76,3	73,8
Власний капітал	23,3	-11,6	7,6	26,8	19,0
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	19,1	26,2	20,7	10,5	4,9
Поточні зобов'язання та забезпечення	57,6	85,4	71,7	62,7	76,1
Баланс	100	100	100	100	100

розраховано авторами

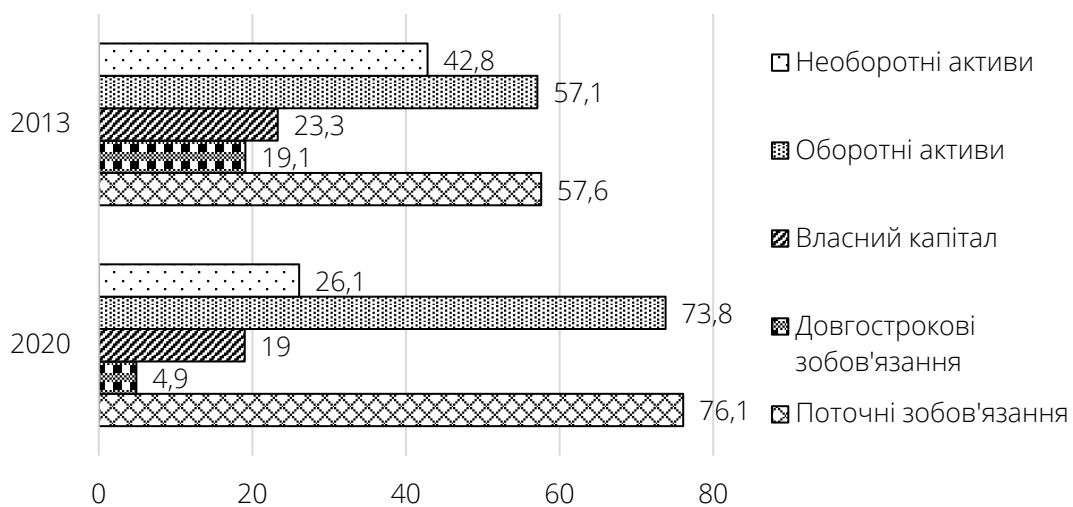

Рис. 2. Зміна структури статей балансу сфери виробництва будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій, %

В структурі капіталу переважають залучені кошти, в першу чергу поточні зобов'язання та забезпечення, питома вага яких з 57,6% в 2013 році збільшилась до 76,1% в 2020 році. Підприємства галузі є фінансово залежними, адже на власний капітал в 2020 році припадає лише 19%. Оборотні активи перевищують поточні зобов'язання і відповідно забезпечують платоспроможність підприємств в 2018 та 2019 роках. В інші періоди підприємства галузі неліквідні.

Висновки. Отже, можна зробити висновки, що як структура активів, так і структура пасивів підприємств досліджуваної галузі не є збалансованою і ефективною, що ускладнює діяльність підприємств. Показники балансу підприємств України є більш оптимальними, але також не забезпечують ліквідність і фінансову стійкість.

Зміни балансу в галузі виробництва будівельних матеріалів більш кардинальні, ніж в цілому по всім галузям економіки і ці зміни не на краще.

Вплинути на склад і структуру узагальненого балансу підприємств України можна лише шляхом формування оптимальних показників балансів окремих підприємств. Отже, саме ефективно функціонуючі підприємства, забезпечуючи належний стан та структуру власних активів і капіталу, сприяють отриманню найбільшого економічного ефекту.

Список використаних джерел:

- [1] Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2013-2020). *Державна служба статистики України*. Вилучено з: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- [2] Індекс інфляції. (2021). *Сайт Міністерства фінансів України*. Вилучено з: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/>